

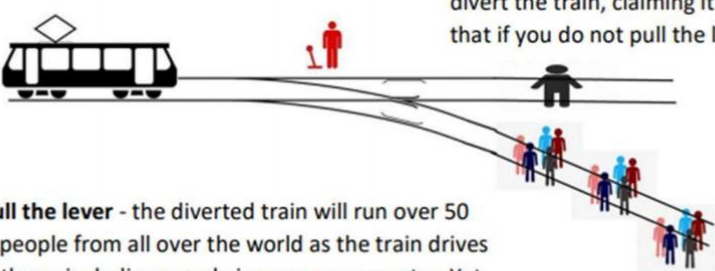
Heikin teesit XIV 21.1.2021

1. Vaihdemiehen dilemma

Hollantilainen, lontoolaistunut^{London School of Economics} ekonomisti *Paul Frijters* tuulettaa^{Club Troppo} COVID-19:n nurkkia oikein kunnolla. Luudan heiluessa hän on saanut paljon vasta-argumentteja, joihin hän vastaa hyvin perustellusti. Herra on nostanut esille filosofiassa tunnetun käsitteen *The Trolley Dilemma*:

Juna^{oik ratikka} lähestyy kovaa vauhtia ja sinä seisot vaihteen vieressä. Jos annat junan kulkea suoraan, tapatat Jussin. Ikää ja sen myötä kaikenlaista kremppea on jo kertynyt, mutta Jussi on myös parhaita ystäviäsi. Teitä seurataan, sillä paikalla on muitakin. Junan lähestyessä huutokuoro kiljuu, että käännä hyvä mies vaihdetta! Sitä et tee, Jussi jää junan alle. Sen jälkeen sinä olet yksiselitteisesti syyllinen: "Tapoit Jussin, kuinka säälimätön, julma ja moraaliton mies! Jos olisit kääntänyt vaihdetta, Jussi ei olisi kuollut!" Yhteiskunta halveksii ääliötä, ystävän tappajaa.

The Corona Dilemma

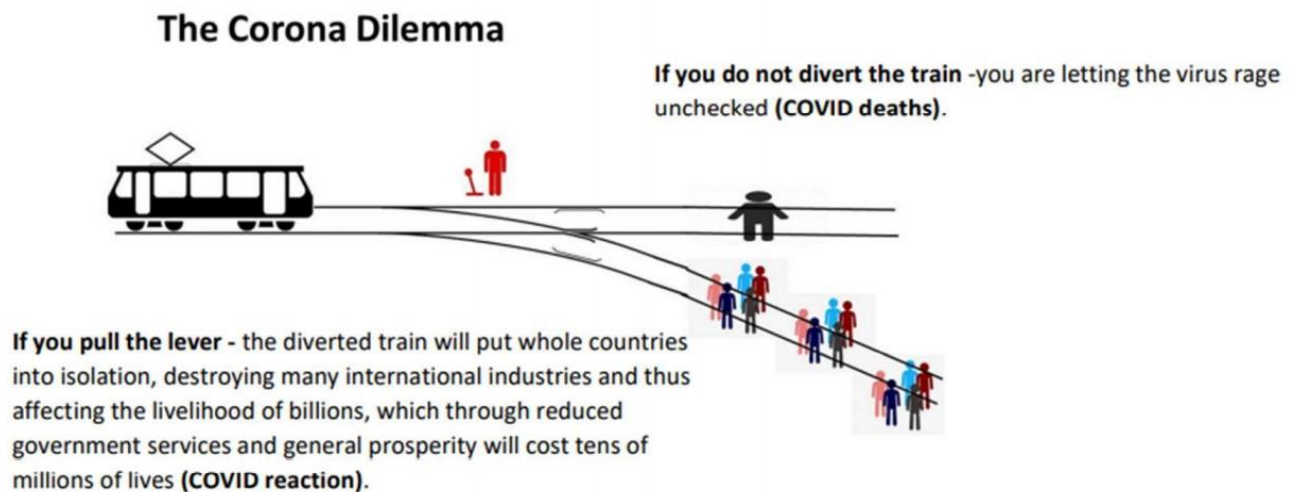
If you do not divert the train - one person, John, will get run over. He is elderly and suffering from many diseases. You know him personally and all his friends and family are watching you. They are all shouting at you to divert the train, claiming it is the moral and safe thing to do. You know that if you do not pull the lever, your life in the society you live in is over.

If you pull the lever - the diverted train will run over 50 random people from all over the world as the train drives through them, including people in your own country. Yet these people and their friends won't know where the train came from that hit them.

COVIID-19-pandemiassa on oltu tässä tilanteessa. Junan vielä viheltäessä kaukana tunnistettiin nopeasti ne, jotka ovat suurimmassa kuolemanvaarassa. Useimmat maailman maat, Suomi yhtenä, käänsi vaihdetta, sillä eihän junan voinut antaa törmätä riskiryhmiin! Juna oli pakko ohjata toiseen suuntaan. Vastanäkemyksille ei ollut tilaa - ne olivat

moraalittomia, epäeettisiä. Mengele-huudot vaimensivat jonkun, joka uskalsi edes vihjaista toisenlaiseen lähestymistapaan.

Niin siinä sitten kävi, että juna ei törmännyt näkyviin kohteisiin. Veturi kääntyi ja paiskautui hyvin paljon suurempaan ihmisjoukkoon, kaatuikin lopulta ja moninkertaisti tuhonsa. Massamurhan laajuutta ei ymmärretä, sillä useimmat uhrit jäävät tunnistamatta. Heidän lukumäärästään ei tulla tietämään muuta kuin että se on 10-100 -kertaa niin suuri kuin suoraan kulkeva juna olisi aiheuttanut. Osaavat epidemiologit ja ekonomistit ovat yhtä mieltä siitä, että COVID-19:n "kollateraaliset" vauriot ovat aivan toista luokkaa kuin uhrien aiheuttamat. Totta kyllä, YLE ilmoittaa joka päivä tarkat "koronaluvut", mutta nehan edustavat vain fraktiota siitä joukosta, josta oikeasti pitäisi tiedottaa - heistä, jotka jo ovat kuolleet tai tulevat menehtymään COVID-19:n seurannaisilmiöiden vuoksi. Taloudellisia vaurioita ei juuri kukaan osaa laskea. Nyt ei kukaan ole syyllinen, vaikka jälki on kamalaa. Ketään ei moitita, sillä parastaanhan tässä kaikki oivat yrittäneet.

Oikeinko siis stalinistinen suoraviivaisuus, että annetaan heikkojen kuolla ja pelastetaan nuoret ja terveet eli ne, joista yhteiskunta vielä tulee hyötymään? Ei. Vanhukset ovat ensisijaisia kärsijöitä myös silloin, kun junansuuntaa vaihdetaan. Vaikka vain harvat heistä sairastuvat SARS-CoV-2-infektioon, julmat eristämistoimet internoivat heidät kaikki omaan yksinäisyyteensä. Ja tuo hinta ei ole luettavissa päivittäisistä koronaluvuista. Se on paljon suurempi.

COVID-19-pandemian keskeinen ongelma on ollut ja on, ei niinkään taudin promilleissa mitattavassa tappavuudessa, vaan paniikkireaktiossa, jossa on massahysterian piirteitä. Jotkut puhuvat covid-maniasta. Veren perään kuolaava media kantaa suuren vastuun luokattomasta hypetyksestä, mutta kyllä alati jatkuvasta tiedottamisestaan huumaantuneet silmäntekevätkin ovat kunnostautuneet. Aikuisten kitatessa kaljaa pubeissaan lasten ja nuorten harrastustoiminnan esto silloinkin, kun kysymys ei ole kontaktilajista ja turvapäätöstä voi pitää, on yksi esimerkki. Kulttuuritilaisuudet ovat toinen; pitkin syksyä oli konsertti- ja oopperanäytöksiä ilman ongelmia - nyt nekin on blokattu. Hyvää tahtova hölmöily ei tunne rajoja. Muudan Teesien lukijoista kertoo laulaneensa neljässä kuorossa; harjoitukseen on osallistunut jopa 50 laulajaa. Ei ensimmäistäkään tunnistettua infektiota. Mutta turvavälejä on pidetty, käsiä pesty ja monet ovat käyttäneet maskia laulaessaankin. Ei se sen vaikeampaa ole ollut. Kyllä pelkodemian kanssa voi elää.

Yksi Frijtersin tiukoista kysymyksistä kuuluu, että miksi COVID-19:ään ei suhtauduta kuin mihin muuhun epi/pandemiseen hengitystieinfektioon tahansa? Onhan sillä tietysti omat erityispiirteensä - niin kuin kaikilla taudeilla -, mutta missä oleellinen ero influenssaan? Vaikeita tautimuotoja on, mutta jos kuolemia lasketaan, nykyisin ollaan vuosien 1957-59 "aasialaisen" ja 1968 "moskovalaisen" tasolla; kumpikin tappoi miljoonia. Ja meitä oli v. 1960 alle puolet nykyisestä, 3 miljardia! "Aasialaiselle" oli ominaista, että maiden välinen sairastuvuusero oli >70-kertainen ja että kuolleita oli paljon Suomessa, selvästi enemmän kuin esimerkiksi Ruotsissa, Tanskassa tai Hollannissa. ^{J Infect Dis. 2016; 213:738}

Vankin peruste useimpien maiden omaksumalle koronapolitiikalle on ollut yhteiskunnan voimavarojen turvaaminen niin, ettei sairaaloiden (tehohoito)kapasiteetti ylity. Siitä ei kukaan ole ollut eri mieltä. Kysyttäessä, mitä Frijters tekisi nykytilanteessa, hän totesi laivan lipuneen jo ohi, mutta listasi kuusi asiaa:

- a) Ei massiivisia sosiaalisia eristämisiä vaan kohdennetut rajoitustoimet.
- b) Erityisesti tehohoitovälineiden maksimaalinen tuotanto, mutta samalla rokotteiden kehitystyö.
- c) Rajallisen hoitokapasiteetin vallitessa selkeät priorisoinnit. (Kuulostaa ehkä kamalalta, mutta sitähan potilasta kunnioittava sairaanhoito tekee kaiken aikaa.)
- d) Suhtaudu COVID-19:ään kuin mihin tahansa muuhun tautiin; rohkaise elämään niin normaalisti kuin suinkin.
- e) Uskalla puhua kuolemasta avoimesti. Kerran me kaikki tulemme polkumme päähän.
- f) Yritä estää median ainaista halua painaa paniikinappulaa.

2. Rajoitustoimien tiukkuus (stringency) vs. teho pandemian rajaamiseksi

Myös Suomessa on käynyt niin, että kun todetut SARS-CoV-2-infektiot alkoivat runsastua, suitsia kiristettiin; rajoitteita on vedetty sinne, tänne, tuonne ja usein ulottumaan läpi harvaan asutun, vähäväkisen maan. Innokkaimmat ovat taas vaatimassa poikkeuslakeja ja niiden suomaa häkityksiä. Yleisön paine kasvaa, poliitikot ovat hädissään. Ovatko kaikki toimet olleet viisaita, onkin sitten eri juttu.

Ruåtsi on profiloitunut maana, joka hukkasi etsikkoaikansa salliessaan pandemian levitä kevåällä erityisesti suur-Tukholman alueelle. Osittain syistä, joita käsiteltiin XII Teeseissä, kuolemantapauksia on väestöön suhteutettuna ollut kymmenkunta kertaa enemmän kuin Suomessa. Mutta, tätå nykyå, onko suitsia kiristetty jo Ruåtsissakin?

Oxfordin tieteilijät^{Blavatnik School, University of Oxford} ovat kehittäneet tiukkuusindeksin (stringency). Se ottaa huomioon sellaisia asioita kuin oppilaitosten sulkemisia, matkustusrajoituksia, kokoontumisten kieltämisiä, kotiin häkittämisiä yms. Kun on niin tiukkaa, ettå henki tuskin enåå pihisee, ollaan sadassa prosentissa. Alla oleva taulukko suhteuttaa indeksin kuolemantapausten kumulatiiviseen määråån joulukuussa 2020.

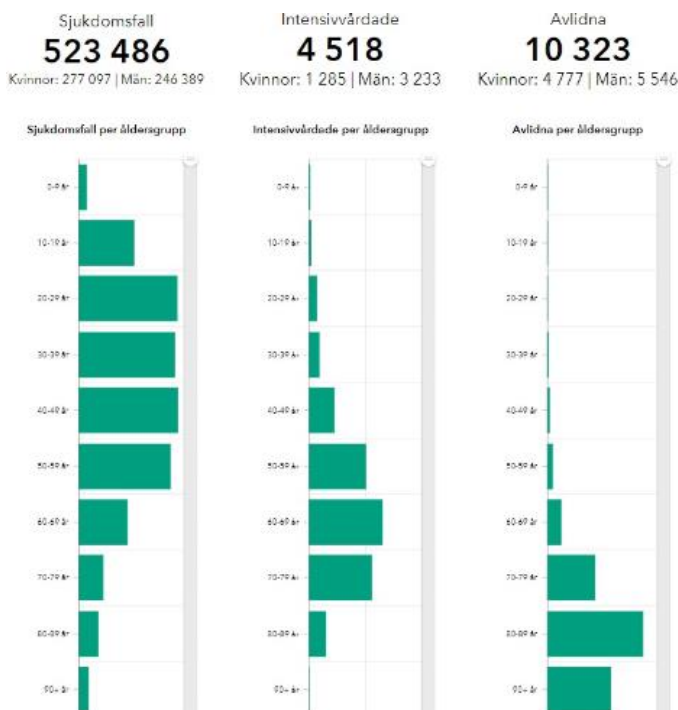
MAA	TIUKKUUSINDEKSI	KUOLLEITA/MI 10:NTEEN 12. MENNESSÅ
Viro	38,0	138
Suomi	42,7	91
Islanti	44,4	82
Norja	47,9	74
Tanska	54,4	181
Ruåtsi	56,3	789
Saksa	59,6	316
Belgia	60,1	1604
Ranska	63,8	927
Italia	65,5	1139
Espanja	65,5	1046
U.K.	65,8	990
USA	66,2	979

Taalainmaanhevosen suitset ovat kireåmmållå kuin missåån muualla Pohjoismaissa. Tai ainakin olivat joulukuussa.

Yksi taulukko ei maata merelle vie, mutta rajoitustoimien tiukkuus ei näytä heijastuvan kuolemantapauksiin. Espanjantaudin ajoilta on viitettä siitä, että nopeasta häkityksestä olisi hyötyä, mutta paljon on tuoretta dataa 180° toiseen suuntaan. ^{Laroche Lambert, Front Publ Health 2020;8:1}

3. COVID-19, erityisesti ikäihmisiä valikoiva surma?

Katsoopa lähes mitä maata tahansa, elämänsä ehtoopuolta taivaltavat ovat selvästi suuremmassa kuolemavaarassa kuin nuoremmat. Ohessa tuore ^{17.1.2021} Ruotsin tilanne:

Onko COVID-19 siis erityisesti ikäihmisten tappaja? Ei oikeastaan.

Eläkeläisiä on, tetysti, suhteellisesti eniten maissa, joissa elinlakaodote on pitkä. Erilaiset krooniset vaivat yleistyvät iän myötä, ja vakavan koronataudin uhka kasvaa. Lihavuus ja kakkostyyppin diabetes ovat yleisiä teollisuusmaissa - siinä taas kaksi lisätekiijää kasvattamassa eläke-ikäisten kuolemanriskiä.

Kun sitten mikä tahansa epidemia osuu alueelle, viikatemies niittää satoa erityisen paljon rikkaiden maiden ikäihmisissä. Toisin kuin COVID-19, espanjantauti vei paljon nuoria aikuisia.

Vanhusten riskialttiutta kuvaa v 2003 helleaalto. Euroopassa uupui 30.000-50.000 ja Ranskassa 15.000. COVID-19 itsessään ei edes ikävalinnoissaan ole kovin poikkeuksellinen pahantekijä. Se kun ymmärrettäisiin - laajalti! Pandemiaa yhtään vähättelemättä.

Kaikenlaisia kommentteja odotellen,

